

(Hozzászólás a Szegedi Egyetem 1988. május 9-i számában megjelent cikkhez)

Tragikus hirtelenséggel, korán ragadta el közülünk a halál, csak 53 éves volt. 1934. december 26-án született, Lajosmizsén. Kecskeméten, a Katona József Gimnáziumban érettségizett, és 1953-ban nyert felvételt a Szegedi Tudományegyetem biológia-kémia szakára. Egyetemi tanulmányait 1957-ben fejezte be jeles eredménnyel. Munkáját az Általános Állattani és Biológiai Intézetben kezdte, majd az Állattrendszertani Intézetben folytatta, mint tudományos segédmunkatárs. Megszakítás nélkül Szegeden dolgozott, mint tudományos kutató, és tevékenyen bekapcsolódott a tanszék oktatómunkájába is. Fő feladata a Tisza élővilágának, elsősorban gerinctelen állatoknak a tanulmányozása volt, s ezt a munkát élethivatásként, lakadatlan végezte, még ez év tavaszi időszakában is. Ebből a témakörből számos publikációja jelent meg a Tiscia c. tudományos folyóiratban, de jelentős számban tartott előadást tudományos konferenciákon is. Legutóbb Újvidéken számolt be új eredményeiről, s azokat a szakmai közvélemény nagy elismeréssel fogadta. Egyetemi doktori címét 1966-ban „summa cum laude” minősítéssel szerezte meg. Bejárta az élő és a Holt-Tisza minden zugát, tudományos felmérő és feltérképező munkájában a teljességre törekedett. Ez a munka pótolhatatlan értékű, ha dr. Gaál Dániel ezt a munkát nem vállalja fel, tudásanyagunk a Tisza múltjára vonatkozóan sokkal szegényesebb lenne. Szíve szerint oktató volt, nagy biztonsággal tájékozódott és tájékoztatott a gyakorlatokon és a terepen egyaránt. Fáradhatatlan volt az ismeretanyag átadásában, és emberiség a számonkérésben. Segítőképző volt a tanszéki munkában, akár a könyvtárról, akár a gyűjteményről, akár helyettesítésről lett légyen szó. A politikai munkát meggyőződésből, belső szükségleteiből végezte, KISZ-vezető, szakszervezeti munkás, és pártcsoportbizalmi egyaránt volt. Betegségét szinte észre sem vettük, a kivizsgálás és műtét után, újra itt volt közöttünk, tette a dolgát, de kétségbeesve láttuk, hogy fogy testi ereje, munkabírása. Nem sejtettük, hogy a halálos kór ilyen iszonyúan hamar véghezvehet vele, s szinte bémultan kísértük utolsó útjára. Munkásságát kegyelettel megőriztük, emléket szeretettel ápoljuk.

BENEDECZKY ISTVÁN

TuD(D)SZ jobbat?

Akár a mozaikszavak háborújának is fölfoghatjuk azokat a szakszervezeti vitákat, amelyek a mozgalom megújulása körül folynak. Az akadémiai kutatóintézetekben kezdeményezték, hogy jöjjön létre önálló a Szakszervezetek Országos Tanácsától (SZOT) független érdekképviseleti szerv. A napilapok szűk szavú MTI-hírben tudatták, hogy május 14-én, 340 taggal megalakult a *Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete* (TDDSZ). Ez az „alulról jövő kezdeményezés” nem igazán kapott támogatást felülről (a SZOT folyamatosan hangoztatta: véleménye szerint, az érdekképviselet leghatékonyabb formája az egységes szakszervezet), és túl nagy sajtónyilvánosságot sem. (Jobbára csak a HVG-ből értesülhettünk a szervezés stációiról.)

Ilyen körülmények között tanácskozott a JATE Bizalmi Testülete az aktuális kérdésekről, a megújulás lehetőségéről. A jelenlegi rendszer alapvető hibáját abban látják, hogy nem alkalmas az erősen eltérő érdekek megjelenítésére. „A sok erőteljes vektor kioltja egymást” — mondta Szalay István. A Közalkalmazottak Szakszervezetének tagja például a tudományos kutató, a börtönőr, s az orvos. „Ezért megértjük és támogatjuk azokat a kezdeményezéseket, amelyek arra irányulnak, hogy a tudományos dolgozók önállóan, vagy egy meglévő ágazati szakszervezetben belül önálló tagszervezetként működjenek” — mondja ki az Állásfoglalás (az idézetek dőlt betűvel). Egyértelműen megfogalmazódott az is, hogy az itteni tagság egyelőre az utóbbi, a Felsőoktatási Pedagógusok Szakszervezetét tartja jobb megoldásnak, s a TDDSZ-t bár támogatja — bizonyos szempontból versenytársnak tekint. Mindez nem zárja ki, hogy „a közös ügyekben együtt és összehangoltan lépjenek föl”.

A mozgalom másik alapvető problémáját erősen kompromittot jellemezték a jelöltek meg. Nem képes a felismert problémák megoldásához hatásosan hozzájárulni, mégpedig annak ellenére, hogy a tagság érintett részének támogatásában biztos lehet. „Ennek fő okát abban látjuk, hogy jelenleg csupán a SZOT tárgyalhat olyan kérdésekről, amelyeknek társadalompolitikai kihatása van. De egyrészt a SZOT sem rendelkezik olyan joggal, amelynek alapján érdemben befolyásolhatná a társadalmi folyamatokat, másrészt a SZOT nem is harcol ezekért a jogaiért.” A SZOT-tal kapcsolatban a bizalmik erős kifogásaiknak adtak hangot.

A megoldást nem a SZOT erősítésében látják. Szükségesnek tartják „olyan szakszervezeti törvény megalkotását, amely kormányzati szinten is deklarálna a szakszervezeti jogokat”. Ezeket a jogosultságokat pedig „ne a SZOT, hanem az ágazati, sőt esetenként helyi szakszervezetek érvényesítsék”. A SZOT „irányító szerv helyett koordináló szerv legyen, ne küldöttgyűlés válassza, hanem az ágazati szakszervezetek delegált tagjaiból álljon, tükröződjék ez új elnevezésében is — javasoljuk, a Magyar Szakszervezetek Koordináló Bizottsága (MSZKB) megjelölést.” — mondja ki a JATE Alapszervezetének Állásfoglalása. „Az apparátustól azt várjuk, hogy szolgálja, s ne irányítsa a választott testületek munkáját. Ezért az állandó munkatársak létszáma jelentősen csökkenhet, a Szakszervezetek Megyei Tanácsának megszűntetésével, és a SZOT apparátusának leépítésével.

Hasonló szellemben képzik a megalakítandó „Pedagógusok Szakszervezetének Szövetsége” működését. Ennek „közös ügyeit egy kis létszámú, föderatív elven működő bizottság intézné”. A SZOT jelenlévő képviselőjével, Horváth Péter osztályvezetővel szemben a JATE szakszervezet „nem tartja szükségesnek a „Szövetség Központi Vezetőségének” létrehozását.”

Úgy tűnik, a magyar szakszervezetek megújulása előbbre tart, mint más szervezeteké. A két irány csak formájában ellentétes: mindkét elképzelés magva a különböző érdekek hatásos leképezése, megjelenítése. Persze, az valószínűleg lényegi, tartalmi kérdés, hogy erre a mozgalom jelenlegi keretei ki lehetőséget biztosítanak, vagy épp ellenkezőleg: lehetetlenné teszik. Nehéz volna ezt ex cathedra eldönteni (sejtéseink, meggyőződéseink azért lehetnek), mindenesetre a JATE tagsága egyelőre bízik a mostani forma megüthetőségében. Illúziói azonban már nincsenek: „ha várakozásainkban továbbra is csatlakozunk kell, készek vagyunk arra is, hogy radikálisan újragondoljuk a szakszervezeti mozgalom teendőit.”

Hozzászólásunkban csak a szakszervezeti munkát, a főbizalmi tevékenységét és személyét érintő kérdésekre kívánunk kitérni.

A szakszervezet a dolgozók és a vezetők érdekeit egyaránt védi. Ez a Pedagógiai Tanszéken kialakult helyzetben azt is jelentette, hogy 1985 őszén, miután a Bölcsészettudományi Kar Tanácsa nem fogadta el Nagy József tanszékvezetői megbízására tett javaslatot, szakszervezeti bizottságunk elsősorban az illetékes főbizalmi (Hunyai Péterné) véleményére hivatkozva támogatta az akkori dékánt, hogy előterjesztését az Egyetemi Tanácsnak mégis megtegye. Tehát nem „természetesen” kapott Nagy József két éves tanszékvezetői megbízást, hanem a szakszervezet aktív támogatásával. Sajnos, Nagy professzor vezetői magatartása a dolgozók körében megosztottságot, ellentéteket eredményezett. A jelentkező problémákról a szakszervezeti bizottság folyamatosan

értesült. A nyilatkozatban említett eseteket csak annyiban jogos közvetlen összefüggésbe hozni az 1987 őszén az új szervezeti szabályzat szerint lebonyolított szavazások negatív eredményével, amennyiben azok is a vezetői hibákat tükrözik.

1987. áprilisában (és nem májusában) a főbizalmi nem megváltotta Nagy professzor bérfejlesztési javaslatát, hanem Ágoston György tanszékcsoporthoz vezető előterjesztésével (mely lényegében Nagy professzor tanszékvezetői javaslatát ismételte meg) nem értett egyet. Az érvényes rendeletek értelmében a kar vezetése a kérdést megvizsgálta, és elfogadva a főbizalmi által felterjesztett tényeket, a tanszékcsoporthoz vezető előterjesztésében csupán záradékban szereplő korrekciókat — a dékáni és szakszervezeti keretből — végrehajtotta. A főbizalmi megosztottságot és eljárását Nagy professzor beadványára 1987 szeptemberében elvégzett vizsgálat teljesen

szabályosnak és jogszerűnek találta. Úgy véljük, hogy ezt a főbizalmi, aki a dolgozók többségének érdekében bátran véleményét, esetenként ellent is mer mondani az általam vezetőknek, nem támadni, hanem megbecsülni kell. Ezért Nagy professzor megjegyzését Hunya Péterné főmunkatársi kinevezésére, az újságíró kérdését a fizetésére indokolatlannak és tendenciózusnak tartjuk.

Szakszervezeti bizottságunk mindig is törekedett arra, hogy az oktatói követelményrendszernek megfelelően méltányolja a tudományos teljesítményt is. Az emlegetett docensi pályázatoknál Csapó Benő már 1986-ban előkelő helyen szerepelt az egyetértésünkkel felterjesztett javaslatban, de a minisztérium nem adta meg a kért státuszt. Támogatásunkat megismételtük 1987-ben is, várhatóan eredménytelenül.

Végezetül a tárgyilagosság megkívánja, hogy jelezzük: Nagy József nem lemondott,

hanem miután mind tanszék (5:4), mind a tanszékcsoporthoz tanácsa (6:1) leszavazta vezetői megbízásának meghosszabbítását, a dékán a szakszervezettel egyetértésben már nem is terjesztette azt a Kari Tanács elé, hanem külső, elismert kutatók személyében keresett megoldást.

Miután tárgyalásai különböző okok miatt nem hoztak eredményre, került sor a cikkben említett „váratlan” megoldásra. Mivel nem a dékán nevezi ki a tanszékvezetőt, nem is fogadhatta el Nagy József „lemondását”, a kialakult helyzetre való tekintettel, január 4-én.

Nézetünk szerint a tények feltárását, a pletykák elkerülését, a szakszervezeti munka megítélését jobban szolgálná, ha az újságíró ilyen esetekben nemcsak a közvetlenül érdekeltet, hanem az illetékes vezetők véleményét is megkérdeznék. JATE Bölcsészettudományi Kar Szakszervezeti Bizottsága

(Sajnálom, hogy a bürokrácia nyelvi dzsungelében való járatlanságom miatt helytelenül használtam bizonyos szakkifejezéseket, a helyreigazítást köszönöm. Magam is úgy gondolom,

hogy a főbizalmi a tagság többségi véleményét kell képviselnie. Hogy valóban ezt tette-e, erre tényszerű választ sajnos nem kaptam. Az ő fizetésemelésére vonatkozó kérdést azért tettem föl, hogy kiderülhessen: se-

mélyesen nem érinti ez a bérrendezés. A főmunkatársi kifejezést tudományos kérdésnek gondolom elsősorban, melynek vajmi kevés köze van a szakszervezeti munkához. Ha mindenki véleményét teljes egészében

közzéteszem, ez a tények feltárását valóban jól szolgálja. Hogy nyilvánosságunk mai állapota ezt elbírná, arról nem vagyok oly mélyen meggyőződve...

-márok-

Gondolatok a vezetőellenességről

főbb ok nyilvánvalóan a magyar gazdaság másfél évtizede tartó kudarcsorozatában keresendő. Lassan mindenki fölfogja ebben az országban, hogy a problémákat magunk előtt görgetve valójában nem az elért életszínvonalat őriztük meg, hanem fölélünk a jövőnk. A kamatokkal együtt 1800 dollár adósság jut minden magyar állampolgárra, aggasztóan és csecsemőre egyaránt, miközben a munkaképes korú lakosság 13-14 órákat dolgozik naponta. Ez hosszú folyamat következménye, amelynek irányait és hatását a vezetés kulcsfontosságú feladatává látni lehetett és látni kellett volna. A központi vezetőség azáltal veszítette el a hitelt, hogy kétszónis ismert föl e folyamat veszélyeit, és akkor sem volt képes megtenni a megfelelő lépéseket.

Az ország vezetőit — korábban ritka, mostanában szaporodó — nyilvános szerepléseiket leszámítva kevesen ismerték. Mindenkinek van azonban főnöke, közelről ismert előljárója. Vanak tiszteletre méltó kivételek, ám az utóbbi évtizedekben intelligenciájában, hozzáértésében, erkölcsében lezüllyedt a hivatalban lévő vezetők jelentős része. Kiment a divatból az a szó, hogy tekintély. Az emberek nem értik és nem érzik, hogy miért éppen azok a vezetők akik. Azonkívül, hogy valahol valakik fölvetik őket a káderutánpótlási tervbe, odaállították, kinevezték, nem szól mellettük

kiemelkedő intelligencia, erkölcsi feddhetetlenség, szakmai hozzáértés, vonzó és népszerű személyiség. Az utóbbi évtizedek káderpolitikája — ismét csak tisztelet a kevés kivételnek! — a szürke, személytelen parancsvégrehajtóknak kedvezett.

Innen fakad az a ténylegesen létező irigység, hogy a beosztott sandán nézeget a főnökére, amiért annak több a jövedelme, mint neki. De hogyne irigykedne, hogyne hivatkozná a társadalmi egyenlőségre, ha egyszer nem magától értetődik, hogy a főnöke azért főnök, mert különb a beosztottainál. Sok helyen teljes joggal érzik úgy a beosztottak, hogy bármelyik percben helyet cserélhetnének a főnökkel, semmi lényeges változás nem következne be a vállalat vagy az intézmény eredményeiben. Az egész társadalomban nem érvényesül a teljesítményelv, de ez a tény a legnagyobb károkat a vezetői megbízások esetlegességében okozza.

Igen erkölcsstelen módon érvényesül a vezetők megbecsülése a jövedelmükben. A fizetések viszonylag alacsonyak: az átlag két-háromszorosánál nagyobb alapfizetést kevés vezető kap Magyarországon. Ugyanakkor végtelen variációban állnak rendelkezésre a különböző kiváltságok, természetbeni juttatások, kivételezések, a protekciós adok-kapok szövetségéből való bekapcsolódás lehetősége. A vezetőnek sem a fizetése, sem a kiváltságaival elérhe-

tő pluszjövedelem nem függ attól, hogy milyen teljesítményt nyújt vállalata, intézménye élén.

Ez a szisztéma tovább zülleszteti az amúgy is kontra-selektív mechanizmus útján kiválasztott vezetőséget, kiemelkedőt produkálni a gazdasági és társadalmi környezet visszahúzó erői ellenében igen nehéz, ám megbukni is szinte lehetetlen. A legtágasabb mozgásteret a kiváltságok kiaknázása, a beosztásból eredő hatalom személyi tulajdonra való átváltásának lehetősége kínálja. Mindez az idő múltával fokozódik is. Ahol egy vezető nemzedék olyan légkörben nő fel, hogy a város első számú embere „kislóra veszi a cipőt”, ott a pozícióhoz jutó utódok is lakásmanipulációkkal, a rokonok zsíros állásokba való juttatásával kezdik. Kivesz az önmaga helyzetének felmérésére való képesség: az erkölcsi hullává vált vezetőben sincs annyi becsület, hogy lemondjon állásáról, mert jól tudja, hogy választóinak véleménye nem számít, a főnökének viszont nincs elég erkölcsi alapja az ő félreállítására, mert maga is ugyanazt csinálja.

Dr. Komócsin Mihály mondta a megyei ülésén: nem szabad csodákat várni a párttervezetlettől. Judik István azt felelte erre: aki vár valamit, az még bízik a pártban. A várt fordulat egyik lényeges eleme pedig az: megnövelni a vezetők fizetését, de megszüntetni kiváltságait. Mindenekelőtt azonban a vezetés szférájában érvényesíteni a teljesítményelvét. (A kézirat még a párttervezetlet előtt érkezett. A szerk.)

TANÁCS ISTVÁN

Szimposium az öngyilkosságról

adást a szegedi ideg-, elmeklinika öngyilkossággal kapcsolatos vizsgálatainak elmúlt 10 évi tapasztalatairól. Ezt követően Buda Béla pszichiáter az öngyilkosság megelőzésének pszichiátriai lehetőségeiről beszélt. P. Stern, az IFOTES elnöke a lelki te-

lefonszolgálat szerepét ismertette az észak-svéd modellel bemutatásával.

A Nemzetközi Krízisintervenció és Öngyilkosságot Megelőző Társaság tiszteletbeli elnöke E. Ringel professzor. Az orvos és depressziós szóia címmel tartott elő-

adást. A tudományos tanácskozás magyar és német nyelvű eszmegbeszélő csoporthoz tartozott, valamint P. Stern tartott szemináriumot a lelki telefonszolgálat munkatársainak.

Az öngyilkossággal foglalkozó szakemberek tanácskozása — amelyen a magyarok mellett NSZK- és NDK-beli, valamint osztrák és bolgár pszichiáterek is részt vettek — május 27-én fejeződött be.